

Konserwacja Dziej Sztuki A. J. Kriegseisen s.c.

80-126 Gdańsk, ul. Myśliwska 24E/27

NIP 583 322 39 91 Regon 366047506

☎ 0048 508 972 863

OBIĘKT**Taras przylegający do elewacji tylnej willi Freymanna 1904-5****ADRES**

Jańska Dolina 31 Gdańsk

INWESTOR

Polska Akademia Nauk Gdańsk

ZAKRES OPRACOWANIA

Dokumentacja konserwatorska

AUTOR OPRACOWANIA

dr Anna Kriegseisen, dypl. konserwator rzeźby kamiennej i elementów architektonicznych, nr dypl. 1930 i 1717, rzeczoznawca ZPAP

dr Ewa Jachnicka, dypl. konserwator rzeźby kamiennej i elementów architektonicznych, rzeczoznawca ZPAP

DATA OPRACOWANIA

Gdańsk 2019

[Signature]
dr EWA JACHNICKA
KONSERWACJA I RESTAURACJA
ELEMENTÓW I DETALI ARCHITEKTONICZNYCH
 nr dypl. 1680, WKZ-4061/94
 rzec. ORKDIS ZPAP

Dzieło konserwatorskie i dokumentacja chronione prawem autorskim

A. Kwerenda archiwalna:

Przeprowadzono kwerendę archiwalną w poszukiwaniu materiałów ikonograficznych (projektu, projektu przebudowy lub zdjęcia pokazującego elewację tylną z tarasem) w celu potwierdzenia datowania tarasu.

Zakres przeprowadzonej kwerendy:

A.1 Zbiory fotografii i dokumentów:

1. Archiwum Państwowym w Gdańsku,
2. Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk (BG PAN)
3. CBN - Cyfrowa Biblioteka Narodowa
4. Forum Dawny Gdańsk (FDG)
5. Herder-Institut, Marburg (HI)
6. Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Dziedzictwo Pomorza (MHMG)
7. Sekcja Historyczno-Eksploracyjna Towarzystwa Przyjaciół Sopotu (TPS)
8. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gdańsku (WMBPG)
9. Fotopolska.eu
10. Plany Wrzeszcza z lat 1890-1942

A.2. Literatura przedmiotu:

A. Januszajtis, *Z dziejów pałacyku przy Jaśkowej Dolinie 31*, {W:} Polska Akademia Nauk w Gdańsku Informator, Gdańsk 2016, s. 4-6.

E. Püttner, *Jäschkenenthal und der Johannisberg bei Danzig*, Danzig 1890

K., J. Szczepańscy, *Wędrówki po Wrzeszczu*, Gdańsk 2016, s. 212

A.2. Wyniki kwerendy

Niestety analiza źródeł i literatury nie przyniosła pozytywnych rezultatów; nie odnaleziono dokumentacji projektowej ani informacji pisemnych na temat budowy tarasu przy elewacji tylnej budynku przy ul. Jaśkowa Dolina 31. Na planach Jaśkowej Doliny brak precyzyjnych rzutów budynku.

Jedynym tekstem poświęconym odrębnie willi jest rys historyczny autorstwa A. Januszajtisa, opracowany na podstawie ksiąg adresowych, dotyczący właścicieli domu, zawarty w informatorze PAN. W pozostałych opracowaniach znajdują się jedynie wzmianki o willi.

A.3. Dane historyczne

Willa Freymanna to wolnostojący dom, położony w północnej pierzei ul. Jaśkowa Dolina, w jej wschodniej części, w pobliżu ul. Pawłowskiego. Parcela początkowo nosiła numer 10, potem 14/15, dziś 31.

Eklektyczna willa powstała zapewne na początku XX w., choć w roku 1882 właścicielką działek od nr 9 do 13 (wg. obecnej numeracji 27 do 33) była wdowa Schultz, wynajmująca pokoje letnikom. Na działce nr 10 stał wtedy budynek o planie wąskiego prostokąta, sytuowany bliżej ulicy niż dzisiejsza willa. Nazwa Willa Freymanna widoczna jest na planie Wrzeszcza datowanym 1906..Kupiec Caspar Freymann, był współwłaścicielem domu towarowego Braci Freymann przy Targu Węglowym. Ok. 1907 parcela została rozszerzona o sąsiednia z numerem 9.

W 1904 r., po ogólnej zmianie numeracji ulicy, był to nr 14/15. Freymann był właścicielem willi do roku 1918.

W 1920 była już własnością Banku Bałtyckiego (Baltische Bank). Kolejnym właścicielem był znany w przedwojennym Gdańsku kupiec, od 1929 roku Honorowy Konsul Republiki Haiti – Louis Luchtenstein (1924 -1938). Po wyjeździe Luchtensteina do Gdyni a potem do Kopenhagi (z powodu nasilających się szykan nazistowskich władz Wolnego Miasta wobec społeczności żydowskiej) willę przejął kupiec handlujący drewnem – Helmut Koschnick (1942).

A.4. Opis, analiza chronologiczna

Taras, dobudowany na podwyższeniu terenu, do wschodniej części tylnej (północnej) elewacji zajmuje przestrzeń między elewacją a skarpą parku. Obecnie ma formy całkowicie współczesne. Założony na rzucie prostokąta, został wzniesiony w dwóch etapach. Składa się z betonowej platformy, sytuowanej krótszym bokiem prostokąta równoległe do wschodniej połowy elewacji tylnej, z posadzką z lastryko. Platforma, której krawędzie wykończone były betonowym profilem (odlewane odcinki o profilu składającym się z półwałka i listwy) miała dwa wejścia: po stronie wschodniej i zachodniej, dostępne po kilkustopniowych, betonowych schodkach. Posadzka wykonana jest z jasnoszarego lastryko, z odcinków z dylatacją, rozchodzących się gwieździcie, ze spadkiem do środka. Na brzegach wykonano podwójną czarną

bordiuře. Balustrada wykonana była z prostopadłościennych słupków i rozmieszczonych między nimi płycin, opatrzonych nakrywami. Nakrywy miały profil składający się z ćwierćwałka i podwójnej listwy. Wszystkie elementy wykonano z zaprawy betonowej, metodą odlewów. W następnym etapie zamknięto wejście od wschodu, dodając płycinę a słupki podwyższono i obłożono kaflami ze sztucznego kamienia Kwadratowe płytki okładziny, wykonane z zaprawy barwionej w masie na żółtawy kolor, z fakturą naśladującą obróbkę kamieniarską, miały imitować piaskowiec. Powstała w ten sposób pergola, która wykończono drewnianymi belkami z poprzeczkami – przeznaczonymi pod pnącza.

Z czasem próbując naprawiać kolejne zniszczenia kafle słupków zaciągnięto mleczkiem cementowym, profile zarzucono zaprawą.

Taras nie jest przewiązany z wątkiem elewacji. Został dostawiony do budynku istniejącego, a następnie przebudowany i przekształcony w wyniku różnych napraw. Okładziny ze sztucznego kamienia to elementy zdecydowanie współczesne, pochodzą być może z czasu remontu domu w latach 80-tych XX w. Sama platforma z lastrykową posadzką może pochodzić z kresu przedwojennego (można się domyślać, że były prace remontowe po odkupieniu willi od banku przez Luchtensteina) lub z okresu powojennego. Zastosowane materiały; beton i lastryko z gruboziarnistym tłuczniem wskazują na czasy bliższe współczesności.

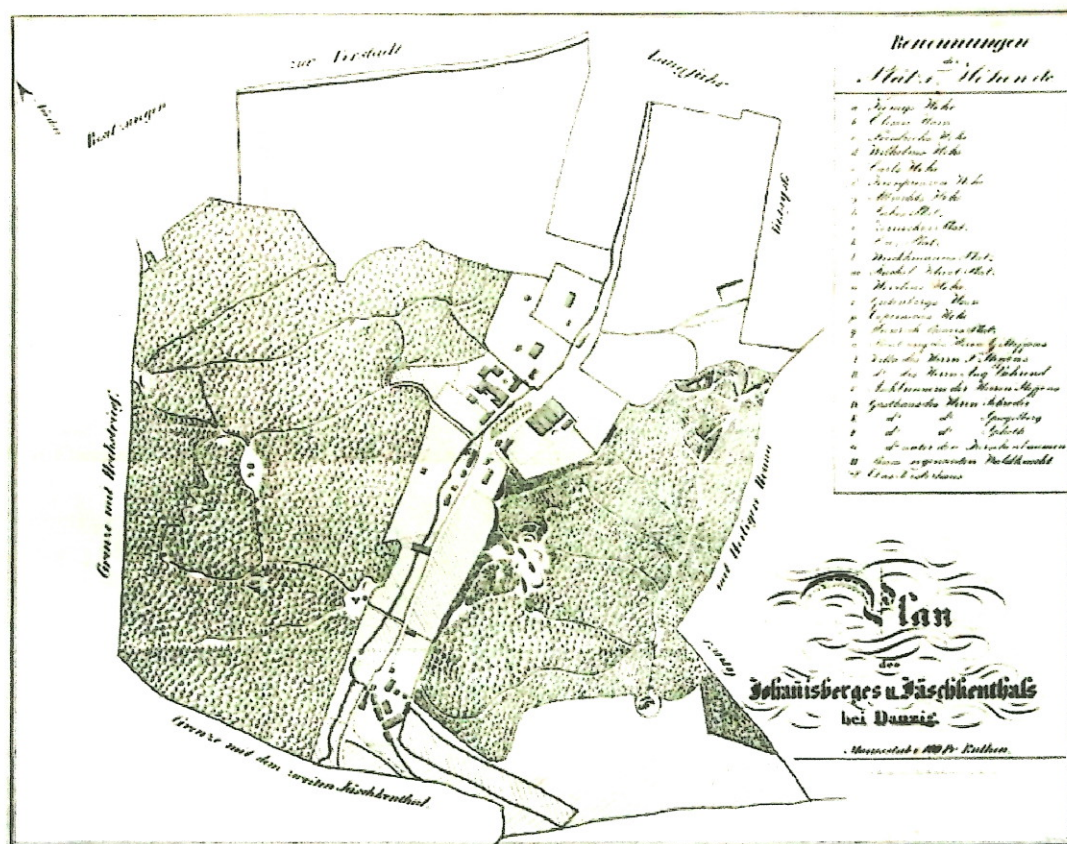
A. 5. Stan zachowania

Taras jest w bardzo złym stanie technicznym. Zarówno podstawa jak i balustrada od strony elewacji są silnie spękane i wychylone, tak, że konieczne było stemplowanie. Balustrada od strony skarpy również ustępuje pod naporem ziemi. Posadzka spękała wzdłuż dylatacji, elementy są przemieszczone. Podwaliny i nakrywy balustrad są spękane, pęknięcia rozeszły się tworząc szczeliny. Wiele fragmentów zaprawy całkowicie się odspoiło, inne są poluzowane. Profile, zapewne skorodowane, zostały w większości skute zastąpione bezkształtnymi warstwami narzuconej wtórnie zaprawy, która z kolei uległa odspojeniu. W rozległych ubytkach betonu pojawiły się mikroorganizmy. Warstwa cementowego mleczka na kaflach imitujących

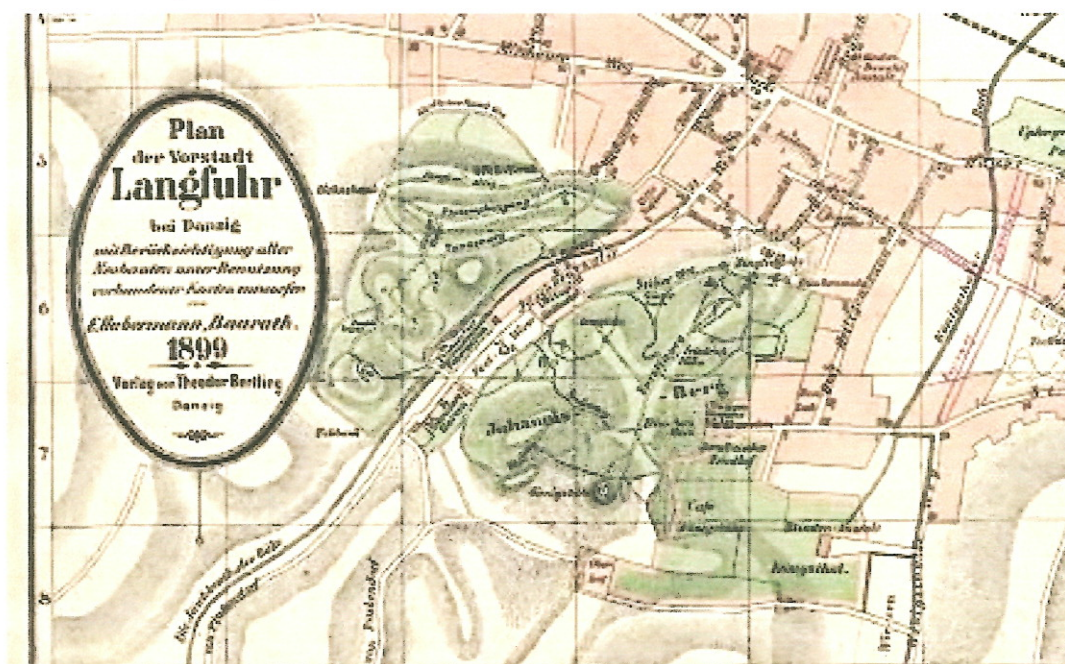
piaskowiec przyspieszyła ich destrukcję. Zaprawa się rozwarstwia i osypuje. Kafle odspajają się od podłoża. Płyciny balustrad są spękane i wychylone, zwłaszcza po stronie wschodniej. Stopnie przechylone i popękane.

Ze względu na fatalny stan zachowania oraz brak wartości historycznych (formy i materiały współczesne) oraz artystycznych (silne przekształcenie, przypadkowe naprawy, zacierające kształt) wydaje się, że prawidłowym rozwiązaniem byłaby rozbiórka istniejącego tarasu i ewentualne odtworzenie go w formie platformy z niską balustradą, według projektu architektonicznego zawierającego również opis odpowiedniego przygotowania terenu.

Plan Jaśkowej Doliny z 1842 roku

Plan Jaśkowej Doliny z 1899 roku

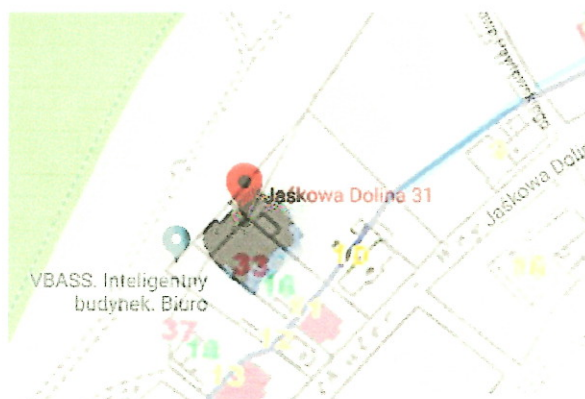
Plan Jaśkowej Doliny z końca XIX w. Pod numerem 10 widoczny budynek na planie prostokąta.

Fragment planu z końca XIX wieku, od numerem 10 widoczny budynek na planie prostokąta sytuowany między strumieniem a ulicą.

Nałożenie z planem współczesnym.

Obecna willa jest sytuowana za strumieniem

Willa Freymann, przed 1910

Widok z góry na willę, wg
googlemaps, kolorem
zielonym oznaczono taras

Willa przy Jaśkowej Dolinie 31, elewacja wschodnia

Widok na taras od strony elewacji wschodniej

Widok na balustradę od strony elewacji tylnej
Widoczne stemplowanie muru i ubytki

Rozspojone elementy w narożniku balustrady

Uszkodzenia w narożniku pn. wsch.

zaślepienie wejście po stronie wschodniej

Wychylona, popękana i rozspojona balustrada po stronie wschodniej

Fragment pergoli po stronie wschodniej

Widok na narożnik pd. wsch.

Fragment okładziny z betonowych kafli, zaciągniętej mlekiem cementowym

Fragment profilu słupka

Nadlewka cementowa na wypłukanej nakrywie

Fragment po stronie pd. zach., widoczne połączenie z elewacją

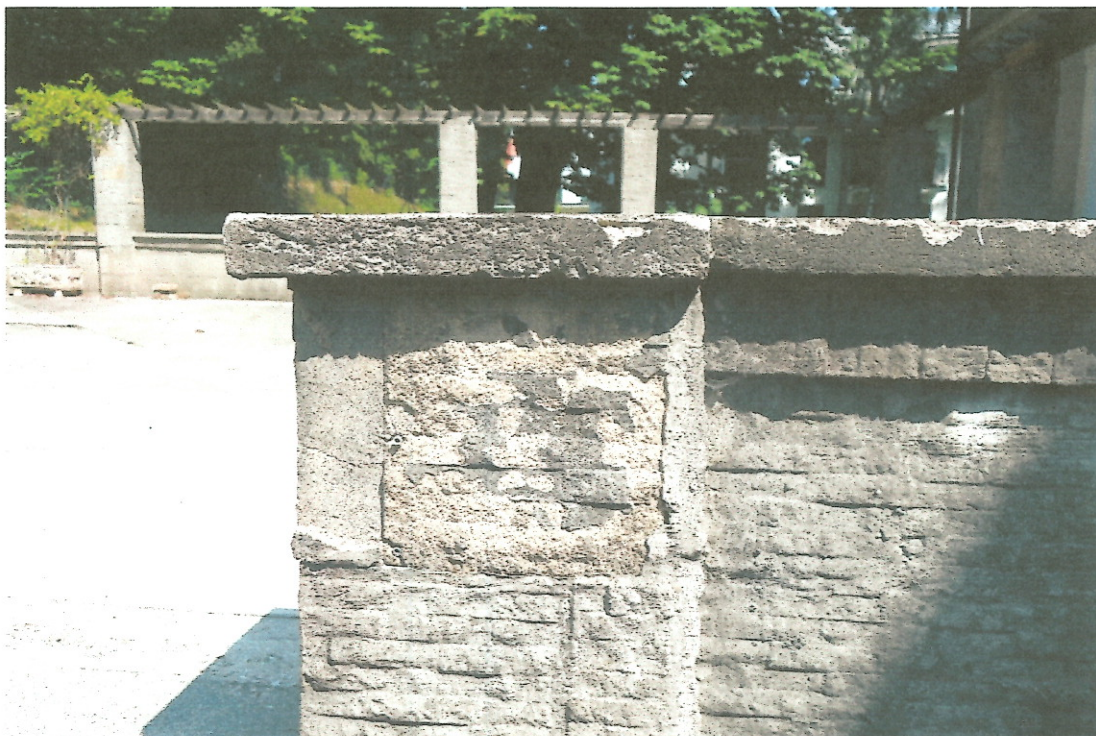
Widok na wnętrze tarasu

Fragment posadzki widoczne przemieszczenie elementów

Wejście od strony zachodniej

Fragment okładziny ze sztucznego kamienia, widoczna degradacja zaprawy

Fragment posadzki, widoczne mikroorganizmy